

"Téglagyársiratók Tiszabercelen

A veszteség nemcsak gazdasági volt.

Pereg a dob a tiszaberceli téglagyár felett. Potom áron először, vigye ingyen másodszor, így sincs kuncsaft harmadszor. Magasról nézvést még megvolna ez a téglagyár. Itt az alapzat, ott a kemence, emitt a színek, amott a sínek. Csak lejjebb ereszkedve látni, hogy a bányatavak partján az enyészet tenyészik. A kemencefödémén bevarratlan műteti sebekként éktelenkednek a bontóbrigádok ejtette lyukak, a lóvasút vágányhálózata elhagyatva és felszaggatva.

Százhusz méternyit már ki is árusítottak belőle.

Területi pártszervekig, országgyűlési képviselőig, miniszterig eljutó téma lett a tiszaberceli téglagyár ügye. A mályi székhelyű Észak-magyarországi Téglá- és Cserépipari Vállalat igazgatója most már egy szigorú írásbeli megrovás — és még mindig egy lestrapált gyár „gazdája”. Vajon miért kavart ekkora hullámokat e fénykorában is csak legfeljebb hetven embert foglalkoztató, évek óta ráfizetésesnek tudott üzem megszüntetésének szándéka ? **Czeglédi Lászlóné**, a tiszaberceli pártbizottság titkára:

Taktikázás nélkül

— Távol álljon tőlünk, hogy egy veszteségesen termelő kisüzem fennmaradásáért tusakodjunk. Az ittenieket azonban igazából senki nem győzte meg arról, hogy a gyár nem gazdaságos. A mályi igazgatónak, aki tavaly ősszel került e pozícióba, jószerével első intézkedése volt, hogy Bercelen leállította a B-30-as gyártását, és a csak kéménytéglának, válaszfalnak s ilyesminek alkalmas kisméretű téglá előállítására adott utasítást. De tavaly decemberben ennek kiégetését is megszüntette. Így nem lehetett a téglát eladni, jóllehet az javíthatta volna a gyár teljesítményét. Pedig a dolgozók 1986-ot amolyan próbaévnak vették, amikor az üzem számára nem kevesebb dől el, mint az, hogy lenni vagy nem lenni. Lelkesedésük eredménye 110 százalékos időarányos tervteljesítés volt, és az, hogy a téglát az utolsó darabig el tudták adni, amíg a B-30-as minőséget gyárthatták.

A 37 esztendeje itt dolgozó **Kozma János** elmondja, hogy őt sem avatták be semmibe, pedig szakszervezeti főbizalmi. Év végi dolga már csak a 10 ezer forintos segélykeret és a mikulászsomagokra küldött pénz kezelése volt. A mályi szb-titkárt sem sikerült ideinvitálnia. Miért is jött volna, amikor — vélekedett — érdemi vigaszt ő sem adhatna a bercelieknek. A helyiek szószólójává egyébiránt **Barcsik Ferenc** szakmunkás vált, aki párttag és a Vörös Október szocialista brigád vezetője volt. Amíg volt brigád. Annak okán vált szószólóvá, hogy környezetében a munkájával tekintélyt szerzett, és a felfelé való ütközést is taktikázás nélkül vállaló ember.

— Ami a legjobban fáj, az a bánásmód, pontosabban az elbánásmód. Azt nem tudjuk, hogy a Szabolcs megyei tanácsi szervekkel előzetesen ki kivel és mit tárgyalt Mályiból a gyár megszüntetéséről. Mi csak abból foghattunk gyanút, hogy még februárban sem kezdték el a gépek javítását, s ugyanebben a hónapban a megyei lapban szóba került, hogy esetleg meg kéne szüntetni a gyárat. Az igazgató a helyi közvélemény nyomására márciusban munkásgyűlést tartott, ahol bejelentette a gyár felszámolásának tervét, ám azóta személyesen csak egyszer volt itt. A művi elszorvasztás során mára ötven körülire apadt létszámból tízünkre sincs idebent szükség, nappali- és éjjeliőrökünk, olykor söprögetjük a semmit. A „legérdemibb” munkánk az volt, amikor november elején, utasításra, 'két napon át hordtuk ki a színek alól a megmaradt 260 ezer nyerstéglát, hogy az időjárás végezze be azt, amit elkezdett, azaz mállassza csak szét a félkész terméket. Sajgó szívvel tettük, hiszen saját korábbi fáradozásunk eredményét kellett szándékosan tönkretennünk. Ezt ki-ki a maga ruhájában végezte, mivel akkorra már a védőöltözetet is begyűjtötték tőlünk.

De miért van szükség ilyen megtekert módszerekre, eszközök és megtermelt értékek akarattal való tönkretételére? Nos, az Észak-magyarországi Téglá- és Cserépipari Vállalat a mai napig nem rendelkezik felszámolási engedéllyel a tiszaberceli gyárra. Az ennek híján kifárasztásos taktikává lett ügymenetre és az értékítéletek kuszaságára jellemző, hogy míg Tiszabercelen egyszerűen teljes értékű nyerstégla kihordásáról beszélnek, addig Mályiban az igazgató zömmel fagykáros anyagról szól, olyanról, amiből legfeljebb húszezret lehetett volna kiégetni, de ennyiért kész ráfizetés begyűjtani

a kemencét. Az üzembe gyakrabban ellátogató Fritz György munkaügyi osztályvezető ezt a számot 40 ezerre saccolja.

Szemján Tibor, a területen politikailag illetékes nyíregyházi pártbizottsági titkár, aki annak idején építőipari szakemberként került funkciójába, azt mondja, hogy 200 ezer nyerstégla nem volt fagykáros, a többit pedig el lehetett volna adni vályogházak építésére.

Nyáron már tudták

Ám folytassa tovább **Barcsik Ferenc**:

— Mi, akik a kemencénél dolgoztunk, azelőtt nyolc-kilencezer forintot kerestünk, amiből a téli fagyszabadság idejére is tartalékolhattunk. Az üzemszünet kezdete óta viszont csak az alapórabér 80 százalékát kaptuk. Nyáron 3450 forintot kerestem havonta. A fagyszabadság miatt immár ennek is csak a fele jár. Itt a legutóbbi fizetési szalagom, 1710 forint van rajta. Most menjek be a tanácsházára szociális segélyért, jóllehet egész életemben a két kezem munkájából éltem?! Vagy mit kezdjen 52 évesen **Hajnal Balázs** szaktársunk, aki 33 esztendő alatt ide építette be az egészségét, és már kétszer is rokkantosították, de mindig visszajött? Vagy mihez fogjanak azok a halmozottan hátrányos helyzetű emberek, akik becsületes, szorgalmas munkával, a téglagyár révén éppen kikapaszkodni kezdtek volna a putrilétből?

A teljesség kedvéért hallgattassék meg egy kívülálló, ám az ügyet közelebbről ismerő ember, **Szulics Imre**, a szomszédos Búj község Új Élet Tsz-ének elnöke is.

— Némelyeknél azért a kényelem- szeretet is közrejátszik az ajánlatok elutasításában. Hiszen a környéken tapasztalható munkahelyhiány elsősorban a lányokat-asszonyokat és nem a férfiakat érinti.

Termelőszövetkezetünk például úgy, ahogy van, átvette volna a téglagyári tmk-t, hiszen egy nagy pesti exportcégnek dolgozunk, vagyis úgy kell a lakatos, mint éhes embernek a falat kenyér. Az alig

hat kilométeres utat a két falu között a kisbuszunkkal tehették volna meg. De a nyolc emberből egy sem szegődött ide.

Meglehet: kényelmesebb 80 százalékos órabérért a falatozóban biliárdozni és időnként némi maszekolással kiegészíteni a keresetet.

Garbóczi János, az Észak-magyarországi Téglá- és Cserépipari Vállalat igazgatója mélyet sóhajt, pedig csak köszönök, s annyit mondok neki, hogy Tiszabercel. Vaskos dossziét tesz az asztalra. Ha akarom, el is vihetem, van belőle elég fénymásolat, hiszen gyakran kérik tőlük. Az iratsomag tetején kézzel írt kimutatás arról, miszerint 1974 óta hét elavult, illetve veszteséges gyárat szüntetett meg a cég. Közülük Hatvant és Eger II-öt éppen tavaly.

— Az összessel együtt sem volt annyi gondja az elődömnek, illetve nekem, mint a bercelivel — állítja.

— Erről azért önök is, de főleg önök tehetnek, nemde?

— Nézze: lehet, hogy olykor hirtelen, máskor meg a sok vesződség közepette figyelmetlen az ember. De ki döntött volna másként a helyemben? Látni kell, a kimutatások is bizonyítják, hogy nincs mese: az elavult, lóvontatású anyagszállítással működő tiszaberceli gyárban volt a legmagasabb az élömunkahányad és a legalacsonyabb az úgynevezett minőségi együttható. Alapos rekonstrukció, a vágányhálózat felújítása, a kimerülőben levő agyagkazetta helyett az új megnyitása és a szociális épület Kőjál követelte felújítása milliókba került volna. Annyiba, amennyi nyereséget nem túl rózsás helyzetű vállalatunk az idénre összesen sem tervezett. Más kérdés, hogy a váratlan felvásárlási láz, amelynek során a lakosság talán még a féltéglát is összesöpörtette, a tervezett eredmény többszörösét hozta. De hát ezt honnét tudhattuk volna előre?

— Ha előre nem is, legkésőbb a nyáron már tudták. Mégis, a bedöntőház tavaszi szétszedését követően éppen ebben az időszakban szedették le és szállíttatták át Mályiba a berceli kemencekupacsokat, vágták szét hegesztőpisztollyal a szekrényes adagolót és kapcsolták ki az áramszolgáltatást. Pedig a tiszaberceli téglá még a hirtelen jött ellátási feszültségeket is enyhíthette volna valamelyest.

— Lehet, hogy intézkedéseinket rosszul és rosszkor hajtottuk végre. Szemünk előtt azonban a már korábban megfogalmazott cél lebegett, tudniillik, hogy azzal is forintot mentünk, ha nem folytatjuk a veszteséges termelést.

Érdekek összhangját

Szóval egyszerre minden tényező összeesküdött e kis téglagyár ellen.

Szemján Tibor városi titkár annak idején — jó értelemben — valósággal megszállottja lett az ügynek.

— Tényleg nyakamba vettem a várost, a megyét, sőt az országot, hogy segítsek „kiházásítani” ezt a téglagyárat, hiszen a veszteséges termelés fenntartása mifelénk sem célja senkinek. Másfelől viszont olyan eszközállományról és emberi teljesítményekről, értékekről van szó, amelyeket kár volna veszni hagyni. Akadt is kérő éppen elég, de még az ingyenes átadást is kevesellték, sajna’ majdnem mind „stafírungot” is akart. Azt hiszem, ebben még egy régi reflex munkált, amely szerint ha neki fontos, hát akasszon le a szögről néhány milliócskát a „gondoskodó” állam, a tanács. De miből és milyen alapon adjon?

Arról nem is szólva, hogy a „menyasszony” vonzereje az idén mindinkább csökkent, hiszen gyakorlatilag szétverték a gyárat.

A tiszaberceli ügy cseppben tengerként tükröződő fő tanulsága, hogy a hasonló helyzetek körül a helyi politikai, gazdasági vezetés és a tanács gyakorta még mindig tanácstalan. Nemcsak az ő hibájuk, hogy, csak kevéssé alakultak még ki azok az eszközök, amelyek a gazdaság ésszerű működése nyomán szükségszerűen keletkező feszültségek humánus kezelésére szolgálhatnának."

Rác T János

Népszabadság 1988. Január 5. kedd. 5 oldal

Szó szerint